

Llibres per a infants i joves

per Teresa Mañà

Premis

És obligat començar comentant els premis Crítica «Serra d'Or» en la categoria Infantil, Juvenil i Coneixements. L'Infantil, que premia un llibre il·lustrat, va recaure en el conte *L'arca de Noè*, escrit per Lluís Farré i dibuixat per Mercè Canals, una peça d'artesanía construïda a base de pestanyes i retallables, que mostra, a més del bon fer dels dos autors, el caràcter emprenedor de l'editorial Combel. El Juvenil es va atorgar a un llibre de poesia: *El circ* de Salvador Comelles, un conjunt de poemes sonors i rics en imatges en què l'autor demostra un gran domini del llenguatge; publicat per l'editorial Cruïlla, en format de butxaca dins la col·lecció «El Vaixell de Vapor», potser ara tindrà l'oportunitat d'una nova vida amb una edició més lluïda. A l'últim, en la categoria de Coneixements, estem contents de poder premiar una obra que és una mostra del que ha de ser aquest tipus de llibre: un tema d'interès per a l'escola, un llenguatge planer, i una edició fàcil de consultar i resistent a l'ús; totes aquestes virtuts es troben a la *Guia d'arbres per a nois i noies* escrita per Ramon Pascual i editada per Cossetània.

En els premis a llibres inèdits, sobresurt el nom de Carles Sala, que aquest any ha estat l'autor més guardonat. Al premi del Vaixell de Vapor, el seguí el Barcanova, *Tramuntana a la granja*, una divertida narració de la disbaixa causada pels canvis de veus entre els animals de la granja, i acaba de publicar el premi Folch i Torres, *Cornèlius i el rebost d'impossibles*, una delícia de narració, que traspu il·lusió i vitalitat. Conjuntament amb aquest premi, s'atorga també el de novel·la juvenil Joaquim Ruyra, que

aquest any ha guanyat el reconegut Gabriel Janer Manila amb la novel·la *He jugat amb els llops*, la història real d'un home que va passar la infantesa sol a les muntanyes de Sierra Morena en estat salvatge i amb l'única companyia dels animals, un fet que Janer Manila va estudiar fa trenta anys per a la seva tesi doctoral i una història que, curiosament, coincideix amb la d'una altra novel·la, *El salvatge*, amb la versió castellana de la qual Antoni Garcia Llorca va guanyar el premi Gran Angular 2009. Val la pena fer les dues lectures per gaudir dels dos estils diferents d'aquests autors consolidats. Amb l'edició d'aquests premis, La Galera inicia part dels seus anunciats canvis i, a més de publicar aquests dos títols amb tapa dura, inaugura amb el premi Ruyra la col·lecció «Bridge» per a joves adults.

Un relat realista i de compromís, *El camí del Bandama Vermell* d'Alícia Gili i Sílvia Romero, va guanyar el premi Columna Jove. La novel·la narra, per mitjà d'unes cartes, la vida de dos germans de la Costa d'Ivori convertits en nens soldats. Una novel·la dura que portarà els lectors a reflexionar. Com també ho farà el darrer premi Edebé, concedit a *Paraules emmetzinades* de Maite Carranza. Aquesta versàtil autora ens demostra ara la seva habilitat per a escriure una novel·la colpidora sobre els abusos sexuals que és també un trepidant thriller; un llibre que t'enganxa des de la primera pàgina.

D'edicions del Bullent ens arriba l'última obra guanyadora del premi Enric Valor de narrativa juvenil, *La maledicció del Graal càtar* de Joan Pla, una novel·la d'intriga que parteix d'una situació actual –la fugida de casa d'una jove per conflictes familiars– per

endinsar-se en els temps de l'heretgia càtara. Un altre premi que ens arriba del País Valencià és l'obra titulada *Qui és el de la foto?* de Maria Carme Roca, guanyadora del premi Bancaixa de narrativa juvenil, que edita Bromera. En una foto d'aniversari surt algú que ningú no ha vist mai: la resolució d'aquest misteri ens proporciona una entretinguda història que barreja els fantasmes i l'humor i que de segur que atraurà els lectors.

En el gènere del llibre il·lustrat, les Publicacions de l'Abadia de Montserrat publiquen el premi Mercè Llimona, que va guanyar el conte de Núria Tort *En Juli i la màquina empassa-colors*, sobre un homenet de la Lluna que s'emporta els colors de la Terra que ningú no es mira. Una bona edició per a un conte digne i uns dibuixos convencionals de Lorena Torres.

Fem esment del premi Mallorca de novel·la juvenil editat per l'editorial Moll i impulsat pel Consell Insular de Mallorca, que, en la segona edició, ha guanyat Guillem Rosselló, un veterà de la literatura infantil, amb *La casa de les escales*, una novel·la ambiciosa que barreja temps i escenaris per explicar una història d'intolerància. L'obra té un bon ritme, però l'acumulació de trames li treu força. A la primera convocatòria la guanyadora fou Gemma Pasqual amb «E=mc²», que va ser editada per Barcanova sota el títol *La relativitat d'anomenar-se Albert*, una narració que barreja ficció, divulgació i temes actuals com la xenofòbia. Malgrat la bona feina de l'autora, al conjunt hi manca força narrativa.

El premi de narrativa juvenil Esport i Ciutadania, convocat per Òmnium Cultural i la Fundació Futbol Club Barcelona, veu la llum en la segona

convocatòria amb l'obra de Santi Baró *Un contra onze*, en què l'autor narra l'experiència d'un noi camerunès que entra a formar part de l'equip del Barça. L'edita Cruïlla i s'afegeix a altres col·leccions editades amb el club, com «Contes Blau Grana» i «Clam Barça», més pensades per als aficionats al club que per als aficionats a la lectura.

Novetats editorials

Com cada any, a l'abril s'han publicat uns quants títols que tenen sant Jordi com a protagonista o motiu.

Als més petits, a *Sant Jordi* (Cruïlla) Núria Font els explica de manera plenera en què consisteix la festa, en un llibre resistent i atractiu il·lustrat per Àngels Ruiz; aquest títol inaugura la nova col·lecció «Què celebrem?». Núria Pradas, acompanyada dels dibuixos de Marta Montañà, en fa també una versió reduïda amb el títol *Sant Jordi i el drac* (Barcanova). Si volem el conte amb música, Toni Giménez la hi posa a *Sant Jordi no tenia cap soldat* (Baula) i canta la cançó en el CD que acompanya el llibre, magníficament il·lustrat amb els colors i les imatges de Mariona Cabassa.

Si ens interessa conèixer diferents versions de la llegenda, Joaquim Carbó ens les ofereix dins la narració *Sant Jordi mata l'aranya* (Baula) amb il·lustracions de Francesc Rovira. I també es basa en una altra llegenda *El drac i el cavaller desmemoriat* de Marta Romera amb dibuixos de Mercè Canals, títol que inaugura la col·lecció «Pou de llegendes» (PAM). En tots dos llibres trobem llegendes on figuren un cavaller i un drac, que si no són de sant Jordi podrien ser-ho. Són, potser, els únics títols d'aquesta collita d'obres sobre el valent cavaller destinats a lectors que llegeixen amb destresa.

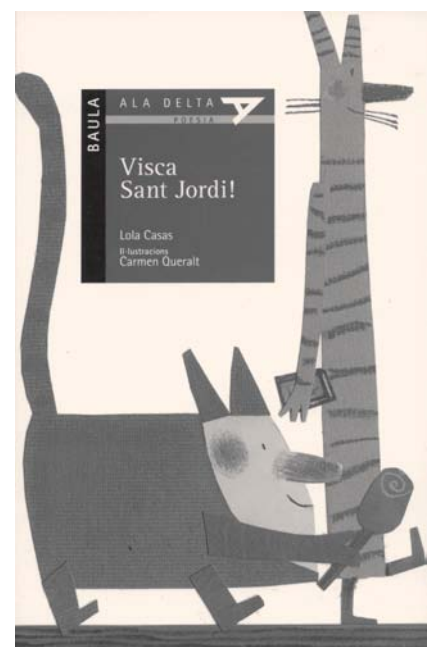
I no hi podien faltar els versos! Montse Ginesta publica *Poemes i haikus de sant Jordi, princeses i dracs* (Animallibres), poemes inspirats en la tradició que completa amb els seus dibuixos, a cops ben inesperats. Un altre llibre de poesies sobre el sant patró ens el proposa Lola Casas:

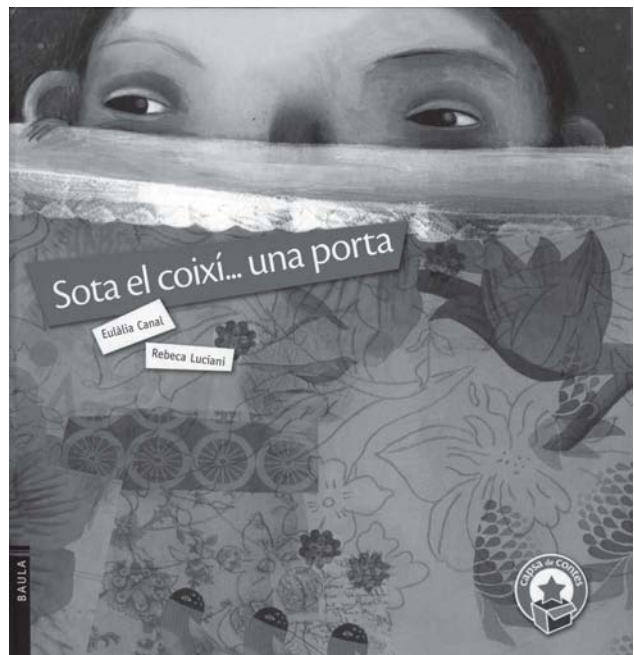
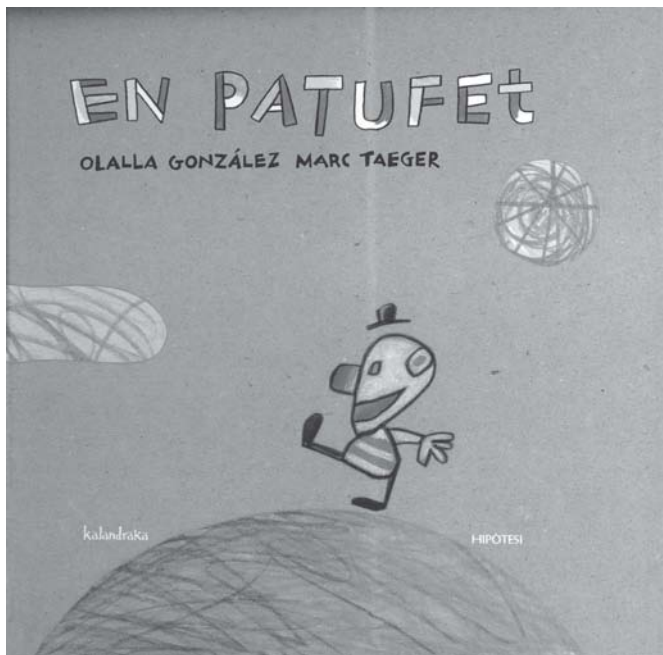


Visca Sant Jordi (Baula), amb versos sonors i dibuixos graciosos de Carme Queralt. Dos llibres bonics, encara que el format de butxaca no permet gaire lluïment.

Per als petits lectors

Cada cop són més les propostes editorials per als infants d'un a tres anys. La darrera a arribar és la revista «Piu-piu», editada per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i germana petita de «Tretzevents», amb la qual comparteix direcció de la competent Montse Ginesta i també col·laboradors. Assessorada pel projecte «Nascuts per llegir», neix amb la voluntat que els adults acompanyin els més menuts en els aprenentatges: per això inclou, encartat, un dossier per als pares. Amb una periodicitat de quatre números l'any, a tot color, i paper de bon gramatge, és una revista que fa goig. Esperem que ben aviat la puguem trobar en biblioteques i escoles bressol.





Per als primers lectors destaquem alguns títols de lectura fàcil i suggeridora: una nova versió del conte *En Patufet* (Kalandraka-Hipòtesi) que Marc Taeger il·lustra amb unes figures de traç infantil que s'hi adiuen molt; el recull *Quins uns, els gegants!* (Tantàgora), un aplec de contes en versió de Roser Ros, narrats per diferents veus i acompanyats de música, un producte de qualitat que es pot llegir i escoltar; i, per a mirar, *10 viatges i 1 somni* (Combel), un llibre *pop-up* escrit per Meritxell Martí i dibuixat per Xavier Salomó que sorprèn a cada pàgina.

També per a les primeres edats estan destinats els llibres de la col·lecció «Primers contes» (PAM), que tracten de diferents circumstàncies i comportaments de la vida infantil: el nen que no vol anar al llit, l'anada a la piscina, la caiguda de la primera dent, el nou germà. Cal reconèixer que, en conjunt, les il·lustracions (Lluís Farré, Sonia Esplugas, Dani Jiménez, Pep Brocal, Àfrica Fanlo, Toni Cabo) guanyen la partida a uns textos sovint poc originals. Una característica singular de la col·lecció és que cada llibre l'acompanya un petit passatemps.

A la col·lecció «Capsa de contes» (Baula) tenim dues petites i delicades peces: *Sota el coixí... una porta*, un conte d'un nen que té por d'anar a

dormir que se salva de ser banal per la sensibilitat de l'escriptura d'Eulàlia Canal i de les il·lustracions de Rebeca Luciani, i *Un petit gegant*, en què Montse Tobella desplega versos, formes i colors que encaixen perfectament amb el to de la narració. Afegim a aquesta tria dos contes de la col·lecció «Els meus contes preferits» (Edebé) de to humorístic: *Un domador poruc* de Núria Homs amb els dibuixos de Mercè Canals que representen de manera excel·lent l'ambient festiu del circ i *Un sopar de nassos*, una narració ingènua tant en el text com en les il·lustracions, tots dos a càrrec de Mercè Arànega.

Entre els llibres editats per a aquesta franja lectora, recomanem especialment *L'escombra de la bruixa* (Edicions del Roure de Can Roca), un conte de Teresa Duran divertit i bonic, gràcies a la bona mida del llibre (24x24) i als dibuixos vius i expressius de Teresa Martí. Presentar el text en dues tipografies –manuscrita i impresa– entenem que és una opció per a arribar a tots els nens en fase d'aprenentatge de la lectura, però sovint omple innecessàriament la pàgina i es corre el perill de desorientar un xic el lector.

Una altra novetat són els contes de l'*Esquirol Poruc* (Castellnou), un

personatge insegur i espantadís que malgrat la por haurà de sortir del seu rostre i fer-se amb els altres. Divertit i irònic, és una proposta diferent per als lectors aprenents.

Per als lectors entrenats

L'humor continua sent, per als lectors que ja dominen la lectura, el to dominant de les propostes. Anna Manso a *La llista d'aniversari* ens presenta una nena que s'ho passa gairebé millor fent la llista de regals que rebent-los i que té una família excèntrica molt ben representada amb les figures de Gabriel Salvadó; Care Santos treu punta a les relacions maternofiliars a *Em venc la mare* (Cruïlla), edició en català de l'original *Se vende mamá*, premi Barco de Vapor 2009; Neus Muñoz ajuda el seu protagonista d'*Objectiu: colònies!* (Baula) a tenir una pila d'idees enginyoses per a poder anar de colònies amb els amics, i Josep Portell ajuda el protagonista del conte *A mi no m'agraden els llibres!* (Bromera) a veure com poden ser d'útils els llibres en algunes situacions.

La relació d'avis i néts és un tema sovint present en els llibres adreçats a aquestes edats i sembla que és un tema que interessa Eulàlia Canal, de la qual ens arriben dos títols: *El*

fantasma de casa els avis (Bambú), il·lustrat per Elena Frauca, i *La Palangana i el cas de l'àvia Hortènsia* (Barcanova), amb dibuixos de Cristina Sardà. En tots dos, l'autora troba la manera justa per a parlar de les petites coses bones sense caure en la cursileria ni en els llocs comuns.

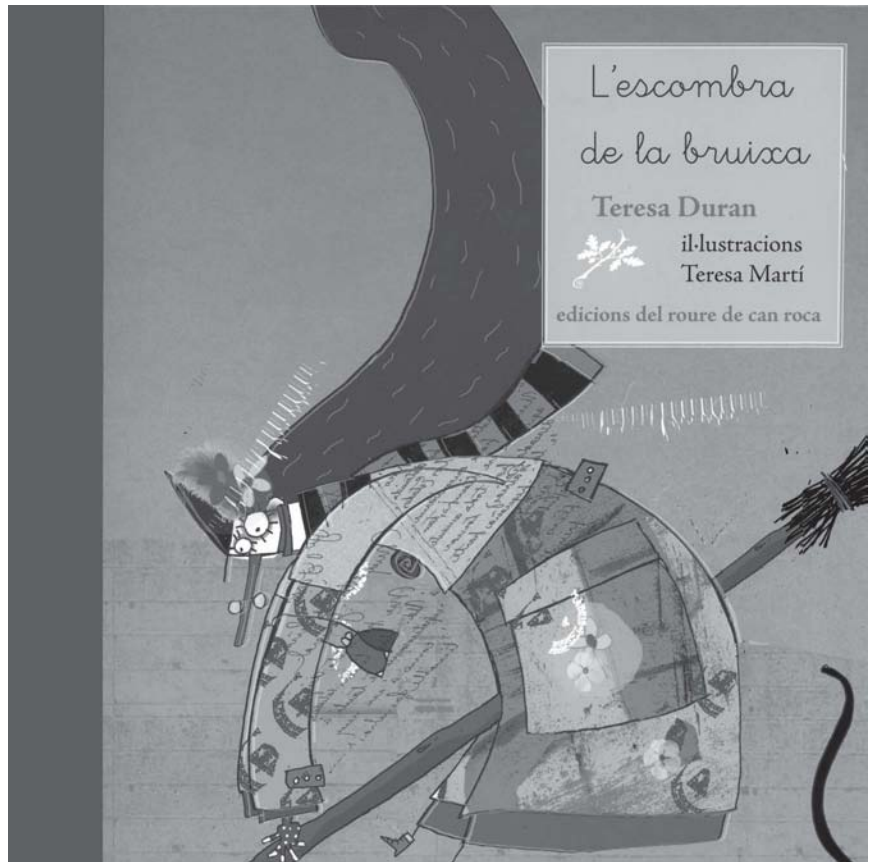
Dins la col·lecció «Lletra i Música» (PAM) arriba com a novetat un recull de poemes de Núria Albertí sobre pirates i el mar reunits sota el títol *Pirates a la vista*. El llibre, de format gran (27x22), a color, amb uns divertits dibuixos de Cristina Losantos en què els lectors poden gaudir mirant i remirant, s'acompanya d'un CD amb l'enregistrament dels poemes musicals, i també de les partitures.

Entre els contes populars, fem esment d'una versió un pel tètrica de *Hansel i Gretel* (Libros del Zorro Rojo), obra de l'il·lustrador Lorenzo Mattotti, que a la vegada dota el relat d'una gran força i molta expressivitat. I, en format butxaca, Enric Lluch ens narra a la manera dels contes populars *De cigonyes despistades i princeses bescanviades* (Edebe.Tucan) amb dibuixos de Tesa González que són un clar homenatge a Kveta Pakovská.

Els llibres protagonitzats per animals ofereixen una bona pila d'arguments: les peripècies d'una gata narrades per Jaume Ribera a *Paparra* (Cruïlla), els viatges pel temps de la formiga Piga que Emili Teixidor relata a *La formiga piga s'enfonsa en la història* (Cruïlla), els animals que aprenen a ser artistes de circ que ens presenta Jaume Cela a *La colla del circ* (Cruïlla) i dues ovelles germanes que Pep Molist fa viure en *La Moli i la Doli* (Barcanova).

Les faules són el gènere per excel·lència protagonitzat per animals. Ara els lectors tenen l'ocasió de passar-s'ho bé llegint o escoltant les faules seleccionades per Albert Jané, explicades com ell sap, de manera planera sense perdre la riquesa literària, dins *El llibre de les faules* (Combel), un preciós volum il·lustrat per Emilo Urberuaga de manera desimbolta i amb el seu estil habitual.

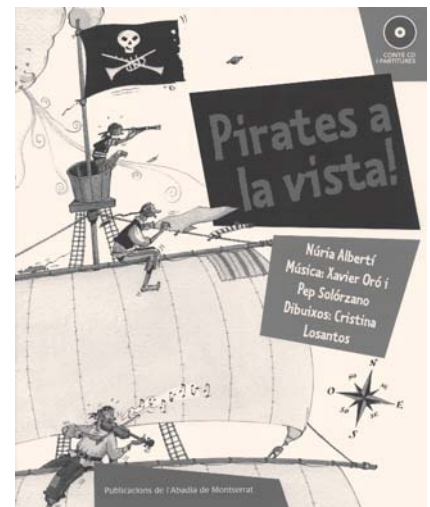
Per un cop no hem de lamentar la



dificultat d'adquirir títols que formen part de la nostra literatura infantil i que han quedat descatalogats, sinó que ens hem de felicitar. L'Associació Rosa Sensat i Magenta editorial van iniciar l'any passat la col·lecció «Mars», en la qual han recuperat títols emblemàtics com *Raspall* o *La lluna d'en Joan*; ara ens ofereixen *Jo les volia* (1984), trista i simbòlica història sobre la pèrdua de la mare que Carme Solé va dibuixar amb gran sensibilitat i Maria Solé va narrar amb emoció continguda. Un llibre imprescindible que ara podem recuperar.

Lectures juvenils

Per als joves lectors, seguint el deixant de les novel·les de vampirs, de tant d'èxit, Francesc Miralles ens proposa *Retrum* (Estrella polar), una història que passa en cementiris, amb protagonistes pàl·lids, moltes tenebres i vius que semblen morts. La cosa millor, però, és la promoció per mitjà del web: fotos de cementiris, concurs d'epitafis, retrats de joves



vestides a la moda «gòtica»... Tant de bo que aquesta estratègia web 2.0 serveixi per a fomentar la lectura. Per a d'altres lectores, noies que s'estimen més novel·les de sentiments, la prolífica Eulàlia Canal ens brinda *La pluja als llavis* (Barcanova. Antaviana), emotiva i poètica narració dels afectes trasbalsats d'una adolescent després de la pèrdua del pare. Contra tot el que es podria esperar d'un punt de partida com aquest, la novel·la no és gens melodramàtica.

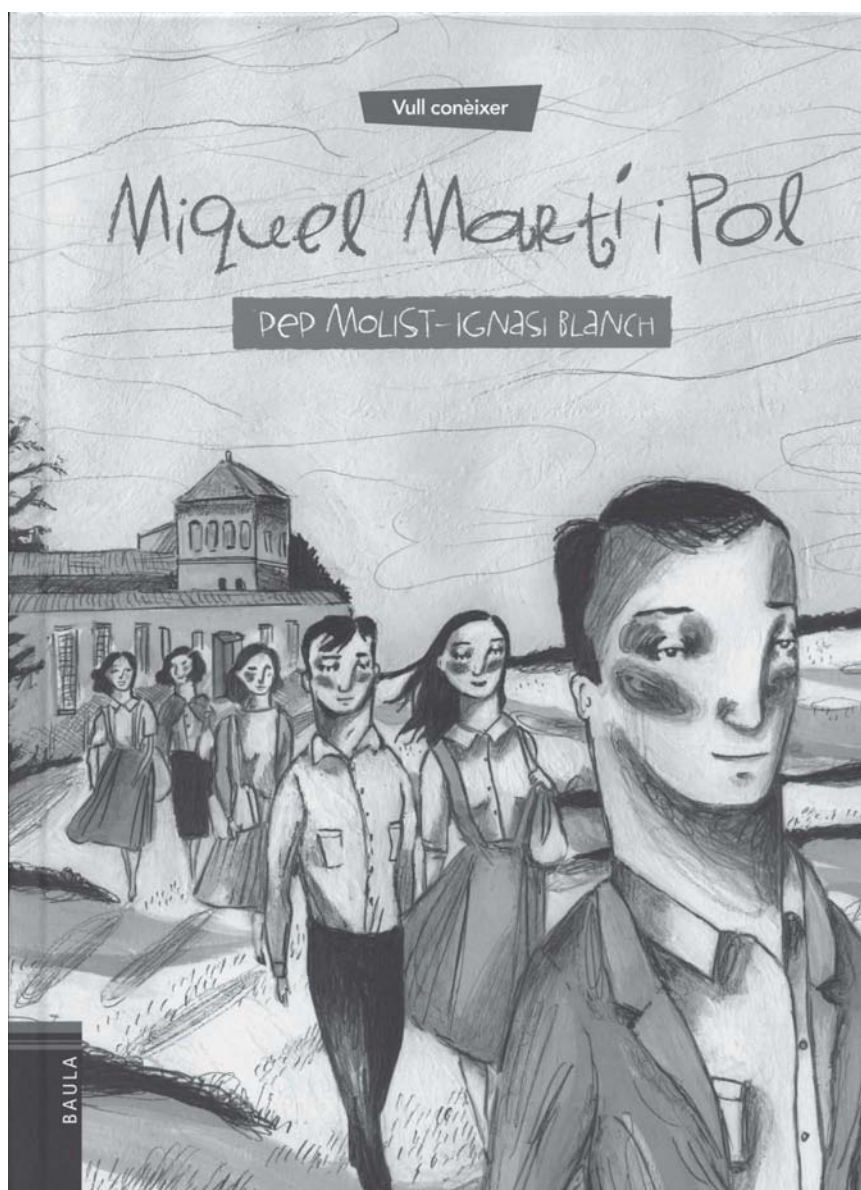
Ens arriba un nou títol de Miquel Obiols, una insòlita proposta hereva de les seves anteriors obres amb les quals va innovar el panorama els anys vuitanta (*Tatrebill en contes uns, El tigre de Mary Plexiglas, Ai, Filomena, Filomena*). *He tornat a jugar amb la mare i se m'ha espantat* (Cruïlla) és un llibre ple de fantasia, de jocs de paraules, d'experimentació gràfica i, a més, de bones històries. Els lectors estan de sort amb aquest retorn.

Un altre llibre singular és *Els conills savis* (Cruïlla), una sèrie de faules contemporànies escrites per Manuel Brugarolas que protagonitzen uns conills humanitzats que Lluïsa Jover descriu de manera genial. Un llibre bonic però que té difícil trobar el seu públic.

I, per a passar-ho bé, per què no retornem a l'aventura? Podem recuperar el gust pels gran viatges i els escenaris llunyans i exòtics amb la darrera novel·la de Miquel Rayó, *L'enigma Altai* (Edebé. Periscopi), una recerca situada en un lloc recòndit com són les muntanyes d'Altai, enmig d'una desconeguda república russa. Una lectura recomanada per als amants dels clàssics.

Llibres per a conèixer i aprendre

L'oferta de llibres de ficció s'amplia amb altres que aporten coneixements, llibres que ensenyen coses, conceptes, actituds. Entre els llibres per a aprendre esmentem *Manufactures* (Combel) de Victòria Tubau, un atractiu volum amb trenta senzilles propostes de treballs manuals per a fer amb materials de rebuig (cartons, ampolles de plàstic, trossos de roba i totes aquelles coses que ja no necessitem). Una manera

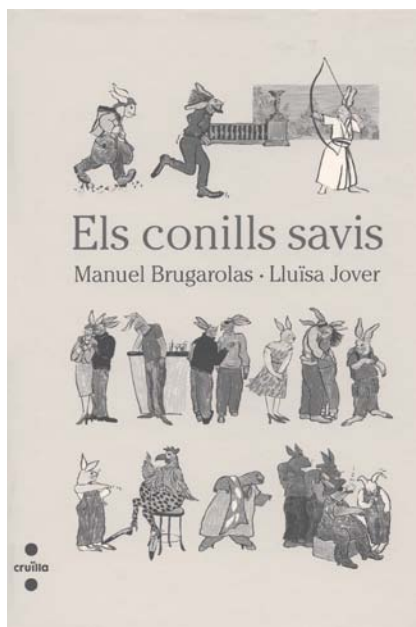


imaginativa i entretinguda de reciclar.

La biografia dels escriptors és també matèria dels llibres infantils. Pep Molist presenta *Vull conèixer Miquel Martí i Pol* (Baula), una breu biografia del poeta que es mostra a través dels seus poemes i de les il·lustracions de traç lleuger d'Ignasi Blanch, amb una acuradíssima edició. És el primer títol de la col·lecció «Vull conèixer». I a la sèrie «Tant de gust...» (PAM) Carme Rubió i M. Carme Bernal publiquen un nou títol, *Senyora Anglada*, dedicat a la poeta gironina amb un text adaptat als requeriments de la lectura fàcil i il·lustrat amb les personals aportacions de Paloma Valdivia.

L'excursionisme i la lectura es donen la mà en els títols de la col·lecció «Els quatre bandolers» (PAM), relats a càrrec d'Enric Gomà que serveixen de base a rutes de possibles excursions per a fer en família, en aquestes darreres edicions a Núria i a l'Albera.

No podem oblidar en aquesta llista de recomanacions la col·lecció «Això és art!» (Combel) a càrrec de Patrícia Geis. Una sèrie de llibres que combinen història de l'art amb imatges, *pop-ups* espectaculars i activitats, i amb els quals els nois i noies poden conèixer *Andy Warhol*, *La Monna Lisa*, o *Las Meninas*, el darrer títol publicat. Gemma Lienas proposa un nou diari



als joves lectors: *El diari groc de la Carlota* (Empúries), un llibre a cavall entre la ficció i la informació que mira de respondre una sèrie d'interrogants sobre les drogues. Com sempre, Llenas sap mantenir l'equilibri entre els dos pols.

I per al públic escolar es publica una versió adaptada de l'obra d'Àngel Guimerà *Terra baixa* (Edicions del Roure de Can Roca). L'obra forma part de la col·lecció «Literària», que s'ofereix en tres nivells d'adaptació: BA (bàsic) redueix l'extensió del text i adequa el lèxic; ST, transforma el text en un registre més estàndard però conserva gairebé tota l'extensió, i L ofereix el text original íntegre i sense adaptar. El llibre té de bo la utilització d'una bona lletra i un glossari al marge, però és una edició excessivament modesta, sobretot en les imatges.

Cada cop són més els llibres que intenten ajudar els adults a educar i formar els infants. L'editorial Proteus publica *Cafè dolç, cafè amarg*, amb text d'Anna Obiols i il·lustracions de Subi, un relat sobre els nens del carrer que contraposa la vida fàcil i còmoda dels afortunats i la del narrador, que ha de malviure, sense pares i captant. El llibre té bona mida i bona factura, però utilitza una tipografia difícil de llegir. De la mateixa editorial tenim

una traducció, *La petita teixidora d'històries* de Marie Caudry i Agnes Lestrade, que reflexiona sobre el valor de les paraules enfront de la guerra. Com l'anterior, és un llibre bonic però amb una lletra poc clara.

La sèrie de Misha, la gateta violeta creada per Piliph Stanton que edita Baula, també està pensada per a ajudar els pares i els nois a entendre el que els passa. Alguns dels títols publicats són: *És meu: torna-m'ho!*, *No tinc son*, *Un germanet per a què*. Tots tracten dels conflictes propis del creixement infantil i cada llibre inclou consells de psicòlegs.

Quin és el sentit de la vida? Per si no fos prou difícil per als grans saber-ne la resposta, Oscar Brenifier i Jacques Després ho intenten amb els més petits amb el llibre, profund de conceptes i lleuger de plantejament, *El sentit de la vida* (Cruïlla), que convida a pensar.

La vida de la literatura infantil i juvenil

Des de sempre, la fira de Bolonya ha estat una plataforma de projecció internacional per als nostres il·lustradors. Si ho diem en aquestes pàgines és perquè Tàssies, guanyador del Grand Prix de la Biennial de Bratislava, fou l'artista convidat a il·lustrar el catàleg de l'exposició. Un premi i una invitació que confirmen la seva llarga i personal trajectòria, iniciada a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat amb *La conquesta de Mallorca: fragments del Llibre dels Fets* (1987).

El 2010 se celebra l'Any Massagran amb motiu del centenari del naixement, a les pàgines de la revista «En Patufet», del personatge de ficció creat per Josep M. Folch i Torres i que de seguida es va convertir en un llibre dins de la col·lecció «Biblioteca Patufet». Esperem que l'editorial Casals –que té publicada la novel·la a més de les adaptacions de còmic– i la Fundació Folch i Torres aprofitin l'efemèride per donar projecció a aquest antiheroi tan simpàtic. Una altra commemoració que se celebra entre el 2010 i el 2011 són els cent cinquanta anys del naixement de Joan Maragall

(1860) i els cent anys de la mort (1911). Per això, l'editorial Baula ha publicat una bonica edició de *La vaca cega i altres poemes* il·lustrada per Subi que conté set poemes i unes explicacions complementàries breus i molt entenedores.

«Faristol», la revista del Consell Català del Llibre per a Infants i Joves, compleix vint-i-cinc anys amb gairebé setanta números a l'esquena. En format paper o en línia, es manté com una aposta per a la difusió de la literatura infantil i juvenil en català (i, sobretot, catalana). Una de les iniciatives del Consell ha estat la publicació de l'estudi *Hàbits de lectura dels infants i joves de Catalunya* (<http://www.clijcat.cat/consell/catala/documentacio.php>), que actualitza l'anterior estudi de 2004-2005. L'informe, basat en dades de 2008-2009, no ofereix gaires sorpreses: la pràctica de la lectura entre infants i joves baixa a mesura que avança l'edat, les noies llegeixen més que els nois. I una dada per a reflexionar: el paper dels bibliotecaris com a prescriptors és gairebé nul: les recomanacions vénen dels amics –cosa que ja suposàvem– i dels pares, tots dos per davant dels mestres, als quals els segueixen la premsa i Internet.

L'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana ha publicat les actes del *IV Congrés de Literatura infantil i juvenil*, celebrat a Mollerussa el maig de l'any passat. El llibre recull les ponències i taules rodones de tots els participants i permet constatar les qüestions que preocupen els creadors professionals i els especialistes que ens dediquem a aquest gènere.

Tanquem l'article recordant la celebració d'un altre congrés. El setembre tindrà lloc a Santiago de Compostela el trenta-dosè congrés IBBY, amb una notable presència catalana i d'altres llengües de l'estat. El congrés serà una bona ocasió per a conèixer altres professionals i intercanviar idees i experiències i també assistir al lliurament del premi Andersen, el més prestigiós de la literatura infantil. Podeu trobar-ne informació a <http://www.ibbycompostela2010.org>.